

LAUSUNTO

30.8.2018

Maa- ja metsätalousministeriö
PL 30
00023 VALTIONEUVOSTO
kirjaamo@mmm.fi

Viite MMM025:00/2016

Asia Lausunto hallituksen esitykseksi eduskunnalle elintarvikelaiksi sekä eräiden lakien muuttamiseksi

Suomen Leipuriliitto ry (jäljempänä Leipuriliitto) kiittää mahdollisuudesta antaa asiassa lausunto ja toteaa seuraavaa:

Kannatamme hallituksen esityksen sivulla 1 mainittua tavoitetta keventää lainsäädännöstä toimijoille ja valvontaviranomaisille aiheutuvaa hallinnollista taakkaa kuitenkin vaarantamatta elintarviketurvallisuutta. **Emme kuitenkaan mitenkään usko, että hallituksen esitys vähentäisi toimijoiden hallinnollista taakkaa, jos ehdotetut valvonnan vuosimaksut tulevat voimaan ja/tai valvontaviranomaisten maakunnallista (terveystarkastajien) vallankäyttöä lisätään.** Jos uudistukset toteutetaan, niin on selvää, että toimijoiden osalta sekä hallinnollinen taakka että kustannukset tulevat vain kasvamaan.

Valvontamaksut (11 luku)

Hallituksen esitys lähtee siitä, että maakunta perisi sekä vuosittaisen kerättävän valvontamaksun (ks. 68 §) että tietyissä yksittäisissä valvontatilanteissa (ks. 69 §) perittävän suoritusperusteisen maksun.

Leipuriliitto vastustaa ehdotettua uudistusta ensinnäkin siksi, että uudistuksen ”maksajina” olisivat ensisijaisesti pienet ja keskiuuret yritykset. Hallituksen esityksen sivulla 31 perustellaan ehdotettujen valvontamaksujen keräämistä sillä, että ”*jos valvontamaksu perittäisiin ehdotetulla tavalla maakunnissa kattavasti kaikilta, lisääntyisi elintarvikevalvonnasta perittävien maksutuottojen määrä nykyisestä 4 miljoonasta eurosta noin 15 miljoonaan euroon*” Hallituksen esityksen sivulla 31-32 olevasta taulukosta kuitenkin selkeästi ilmenee, että pienten ja keskiuurten yritysten (riskiluokat, RL 1-3) maksuosuus olisi kerättävästä 14,6 miljoonasta yli 10,8 miljoonaa euroa. Muille suurimmille yrityksille (RL 4-10) maksettavaksi jäisi 3,8 miljoonaa euroa. Leipuriliitto katsoo, että tämä on siis yksi syy siihen, miksi uudistusta ei tule toteuttaa.

Leipuriliitto vastustaa uudistusta myös sillä perusteella, että vuosittain perittävässä valvontamaksussa olisi kyse vain yhdestä uudesta tavasta kerätä yrityksiltä varoja valtion tarpeisiin. Kyseessä olisi yritysten kannalta uusi lisävero, joka on vain ”piilotettu” valvontamaksu -nimisen maksun muotoon. Tämä valtion veroikeudellinen rahankeruutavoite tuodaan myös esityksessä selkeästi esiin. Esityksen sivulla 31 todetaan, että *”koska maksu perittäisiin automaattisesti kaikilta maksuvelvollisilta toimijoilta, terävöittää se maksujen perimistä ja tarkoittaisi siten valvonnasta kertyvien maksutulojen kasvamista”*. Esityksen sivulla 74 viimeisessä kappaleessa todetaan, että *”valvontamaksua voidaan valtiosääntöoikeudellisesti pitää veroluonteisena maksuna”*. Sitä, että kyse on vain yhdestä uudesta tavasta kerätä yrityksiltä varoja valtion tarpeisiin, osoittaa myös esityksen sivulla 75 mainittu toteamus siitä, että *”lain 11 luvussa tarkoitettut maksut saisi periä ilman tuomiota tai päätöstä siten kuin verojen ja maksujen täytäntöönpanosta annetussa laissa (706/2007) on säädetty”*.

Esityksen mukaan edellä mainitun vuosittain maksettavan valvontamaksun (”veron”) lisäksi yrityksiltä perittäisiin myös tietyissä valvontatilanteissa suoritusperusteista maksua (ks. 69 §). Näin tehtäisiin esimerkiksi tilanteissa, kun toimija pyytää oivatarkastuksen uusintatarkastusta. On oletettavaa, että myös leipomo- ja konditoria-alalla tullaan tekemään paljon oivatarkastusten uusintatarkastuksia esimerkiksi tilanteissa, kun yritykset haluavat parantaa saamaansa ’hyvää’ arvosanaa ’oivalliseksi’ arvosanaksi. Leipuriliitto katsoo, että on täysin selvää, että yritysten kustannukset tulevat kasvamaan merkittävästi, jos yrityksiltä peritään vuosittaisen valvontamaksun lisäksi vielä erikseen suoritusperusteisia maksuja.

Leipuriliitto toteaa 11 luvun maksuihin liittyen vielä seuraavaa: Esityksen lakiehdotuksen 68 §:ssä todetaan, että *”maakunta perii vuosittaisen valvontamaksun,”* ja lakiehdotuksen 69 §:ssä todetaan, että *”vuosittaisen valvontamaksun lisäksi maakunta perii....”*.

Leipuriliiton käsityksen mukaan hallituksen esityksessä ei oteta lainkaan kantaa siihen, miten maakunnat toimivat niiden yritysten osalta, joilla on toimipisteitä/toimintaa useamman kuin yhden maakunnan alueella? Onko lakiehdotuksen tarkoituksena, että kukin maakunta perisi itsenäisesti valvontamaksun samojen tai eri periaatteiden mukaisesti? Onko lakiehdotuksen tavoitteena todella se, että yritykset maksaisivat saman- tai erisuuruisen maksun kaikille niille maakunnille, joissa yrityksillä on toimipiste/toimintaa? Kuten hyvin tiedetään, niin monilla yrityksillä, erityisesti suurimmilla, on toimipisteitä usean maakunnan alueella. Ja maakuntauudistuksen myötä Suomeen on tulossa kaiketi 18 maakuntaa?

Edellä mainituilla perusteilla Leipuriliitto katsoo, että ehdotettuja valvontamaksuja ei tule toteuttaa, vaan maksut tulee periä myös tulevaisuudessa yksittäisinä suoritusperusteisina maksuina valvonnan kohteilta, vaikka näiden maksujen keräämisestä aiheutuisikin viranomaisille ”ylimääräistä” työtä. Leipuriliitto tiedostaa sen, että suoritusperusteisiin valvontakäynteihin voi liittyä se ongelma, että yksittäiset valvontaviranomaiset tekevät yksittäisissä yrityksissä keinotekoisia uusintakäyntejä nimenomaan varojen (ml. viranomaisen henkilökohtaiset kulukorvaukset) keruun mielessä.

Hallinnolliset pakkokeinot (10 luku) - Valvontaviranomaisten (ml. terveystarkastajien) maakunnallisen vallankäytön lisääminen

Esityksen mukaan maakunnallisen valvontaviranomaisen (esimerkiksi paikallisen terveystarkastajan) toimivaltaa lisättäisiin, näin ainakin lakiehdotuksen 62 §:n markkinoinnin kieltämistä ja 63 §:n markkinoinnin oikaisua koskevissa asioissa.

Leipuriliitto sinänsä ymmärtää ehdotuksen sivulla 73 esiin nostetun ongelman siitä, että yritykset eivät ole tasavertaisessa asemassa, jos vain tietyllä alueella toimivien yritysten säädösten vastaiseen markkinointiin puututaan, mutta jollakin toisella alueella toimivien yritysten säädösten vastaiseen markkinointiin ei puututa.

Leipuriliitto ei kuitenkaan usko, että ongelma ratkeaisi sillä, että maakunnallisen valvontaviranomaisen valtaa lisätään. Tämä voi pikemminkin johtaa eriarvoisuuden lisääntymiseen, jos jollakin alueella paikallinen valvontaviranomainen puuttuu tiukemmin säädösten noudattamiseen kuin jonkun toisen alueen valvontaviranomainen. Leipuriliiton näkemyksen mukaan tämäntapainen valvonta tulee hoitaa jatkossakin Elintarviketurvallisuusviraston/Ruokaviraston toimesta.

Leipuriliitto toteaa, että paikallisten valvontaviranomaisten, kuten terveystarkastajien, tieto, taito ja asenne vaihtelee aluettain suuresti, joskus myös paikkakunnittain ja yrityksittäin. Suomessa on paljon hyviä terveystarkastajia, mutta monen sadan terveystarkastajan joukossa on valitettavasti myös paljon niitä tarkastajia, joiden toiminnassa on/olisi paljon parannettavaa. Yleisesti tunnettu tosiasia on se, että leipomo- ja konditoria-alalla toimivat yritykset ovat Suomessa (ja tulevat valitettavasti myös jatkossakin olemaan) alueellisesti täysin eriarvoisessa asemassa riippuen siitä, millainen terveystarkastaja sattuu kullakin alueella toimimaan.

Leipuriliitto katsoo, että valvontaviranomaisen valtaa ei tule missään tapauksessa lisätä, ei myöskään maakunnallisten valvontaviranomaisten. Sen sijaan valtion tulee lisätä voimavaroja siihen, että terveystarkastajat pystyisivät hoitamaan nykyiset tehtävänsä entistä paremmin. Jos kaikesta huolimatta valvontaviranomaisen valtaa lisätään, niin siinä tapauksessa myös valvontaviranomaisen vastuuta ja valvontaa tulee ehdottomasti lisätä. Yritysten oikeusturvan kannalta on tärkeää, että valvontaviranomaisten toimintaa ja heidän käyttämiään toimintatapoja valvotaan tulevaisuudessa sekä entistä tarkemmin että entistä paremmin. Vain siten voidaan vähentää sitä eriarvoista asemaa, jossa leipomo- ja konditoriayritykset harjoittavat toimintaansa Suomessa.

Elintarvikevalvonta (6 luku) - 41 § Viranomaisen oikeus oma-aloitteisesti luovuttaa tietoja

Esityksen sivulla 63 todetun mukaan ”elintarvikevalvontaviranomaisilla olisi oikeus oma-aloitteisesti antaa toiminnassaan saamiaan tietoja viranomaisille tai julkista tehtävää hoitavalle, jolla on tehtävänsä vuoksi tarve saada näitä tietoja. Säännös mahdollistaisi tehokkaan tietojenvaihdon ja yhteistyön eri harmaan talouden torjuntaan osallistuvien tahojen kanssa tilanteissa, jossa elintarvikevalvontaviranomainen on havainnut esimerkiksi pimeää palkanmaksua tai muita työsuhteisiin liittyviä ongelmia”.

Leipuriliitto toteaa, että on tärkeää, että valtiovallan taholta puututaan harmaan talouden ongelmiin ja pidetään huolta siitä, että yritykset kilpailevat kullakin toimialalla samoilla pelisäännöillä. Edellä mainitusta huolimatta katsomme, vaikka siis sinänsä ymmärrämme hyvin taustalla olevan ajatuksen harmaan talouden kitkemisestä yms., että elintarvikevalvonnasta vastaavan viranomaisen tulee toimessaan keskittyä valvomaan elintarvikelainsäädännön ja määräysten noudattamista, ei toimia ilmiantajana poliisille tai joillekin toiselle/toisille viranomaiselle. Lisäksi kiinnitämme huomiota siihen, että säännösehdotuksen perusteluissa mainitusta huolimatta lakiehdotuksen 41 §:n sanamuoto ei rajoita viranomaisten välistä tietojenvaihtoa vain palkanmaksuun tai työsuhteisiin liittyviin ongelmiin, vaan antaa mahdollisuuden lähes kaikenlaiseen viranomaistoimintaan ja/tai viranomaisten väliseen tietojen vaihtoon. Elintarvikevalvonnasta vastaavan viranomaisen tehtävänä ei ole miettiä sitä, mitkä mahdolliset yksittäistä yritystä koskevat tiedot voisivat olla välttämättömiä jollekin toiselle viranomaiselle tai julkista tehtävää hoitavalle taholle. Elintarviketurvallisuudesta huolehtivan viranomaisen tulee keskittyä vain niihin tehtäviin, jotka kuuluvat elintarvikevalvontaan (ks. esimerkiksi esityksen s. 39-40 ja 4 § määritelmät 2-kohta).

Suomen demokraattisena oikeusvaltiona ei pidä ottaa askelia suuntaan, joka johtaa ”isoveli valvoo -ilmiantajajärjestelmän” vahvistumiseen. Katsomme, että asia on periaatteellisesti erittäin tärkeä ja Suomen tulee näyttää tässä asiassa esimerkkiä myös muilla Euroopan maille.

Kunnioittavasti

SUOMEN LEIPURILIITTO RY

Mika Väyrynen
toimitusjohtaja